

SMERNICA **k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školskom prostredí**

Úvodné ustanovenie

Riaditeľ Základnej školy s materskou školou Halič
Mgr. Dušan ŠIMOV, Družstevná 11, 985 11 HALIČ (ďalej škola) v súlade
s Metodickým usmernením MŠ SR č. 7/2006 – R z 28. marca 2006

v y d á v a

smernicu k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach

Čl. 1

Charakteristika šikanovania

1. Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorého zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cielené a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.
2. V rámci účinnej prevencie šikanovania je dôležité:
 - a) zabezpečiť spoluprácu rodičov, žiakov a zamestnancov školy,
 - b) dôsledne vykonávať dozor zo strany pedagogických zamestnancov počas prestávok a v „kritických zónach“ školy,
 - c) zabezpečiť informovanosť všetkých zainteresovaných (pedagogických zamestnancov, rodičov, žiakov) o postupe pri odhalení agresívneho správania sa žiakov,
 - d) spolupracovať s odborníkmi z Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP), Polície SR alebo z ďalších odborných pracovísk,
 - e) zabezpečiť vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania a agresívneho správania.

Čl. 2

Podstatné znaky šikanovania

- úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
- agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- opakované útoky,
- nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou..
-

Čl. 3

Prejavy šikanovania v školskom prostredí

1. slovná agresia: nadávky, posmievanie, urážky, vyhrážanie, výsmech, nevhodné vtipkovanie a zosmiešňovanie obeť,
2. fyzická agresia: strkanie, facky, kopance, bitie, navádzanie iných na bitku, vyhrážanie sa nožom, palicou, škrtenie, ťahanie za vlasy, pichanie kružidlom či ceruzkou,
3. iná agresia: poškodzovanie alebo skrývanie vecí obeť, trhanie, ničenie pomôcok, či

oblečenia, počarbanie zošita, učebnice, úloh, privlastňovanie si vecí obete,

4. psychické manipulovanie a týranie: zadávanie nezmyselných príkazov, nútenie k posluhovaniu a k noseniu rôznych vecí – desiata, cigarety, peniaze, šminky...

5. nepriame prejavy: dieťa je počas prestávok často osamotené, nemá kamarátov, zdržuje sa v blízkosti učiteľov, prichádza neskoro na vyučovanie, vždy chodí všade posledné alebo zostáva samo v triede, pri skupinových športoch býva často volené do skupiny medzi poslednými, ak má prehovoriť pred triedou je neisté, pôsobí smutne, nešťastne, stiesnene až depresívne, zhoršuje sa niekedy náhle jeho školský prospech, jeho veci sú poškodené, znečistené, prípadne rozhádzané, máva znečistený odev, odreniny, modriny, škrabance, ktoré nedokáže uspokojivo vysvetliť

Čl. 4

Vývoj šikanovania

1. stupeň: šikanovanie sa začína „nevinným“ odstavovaním obete z nejakej činnosti, ktoré sa prejavuje prevažne psychickými formami násillia – ignorovaním, prehliadaním obete, vylúčením zo skupiny, neustálymi miernymi nadávkami, posmievaním, ohováraním a intrigovaním, braním desiatej alebo iných vecí.

Ak sa obeť nedokáže brániť, nikomu to nepovie a nikto v triede sa ho nezastane, vzniká riziko druhého štádia.

2. stupeň: postupne (niekedy ako výsledok skúškového stresu, neistoty, nahromadenej agresie alebo nudy agresorov) sa začína objavovať a stupňovať fyzická agresia – občasná, ale opakovaná strkanie, potkýnanie, naťahovanie oblečenia, ťahanie za vlasy, podtrhávanie stoličky, odstrkovanie, bitky, facky vyhladnutej obete.

Ak to učiteľ ani rodič neodhalí alebo to podceňuje, obeť sa (pod vplyvom strachu) nedokáže brániť, ostatní v triede mu nepomôžu, šikanovanie sa zosilňuje a prechádza do ďalšej fázy.

3. stupeň: v triede sa vytvorí jadro – k hlavnému agresorovi sa pridávajú ďalší, utvorí sa skupinka dvoch alebo troch šikanovateľov, ktorí už postupujú systematicky a cieľavedome s cieľom upevňovať svoju moc a vplyv nielen na vybranú obeť, ale aj na ostatných spolužiakov.

Ak ani v tejto etape nedôjde k odhaleniu a riešeniu šikanovania v škole alebo na podnet rodiča vzniká ďalší stupeň – už rozvinutého šikanovania.

4. stupeň: k agresívnej skupinke sa pridávajú ďalší a zvyšok triedy začína obeť z rôznych dôvodov ignorovať a úplne vylučovať zo svojej spoločnosti, dokonca sa aj zúčastňovať na šikanovaní. Šikanovanie sa v „nakazenej“ triede v podstate akceptuje ako normálne správanie (nepísaný zákon), začína sa šíriť po celej škole a nadobúdať každodenný charakter.

5. stupeň: všetci rešpektujú normy „šikanovania“, agresori strácajú posledné zvyšky zábran, šikanovanie u nich môže nadobudnúť charakter závislosti a v škole „malej epidémie“, ktorej riešenie si vyžaduje veľa energie, pomoc odborníkov a navyše negatívne ovplyvní aj povest' školy.

Čl. 5

Zodpovednosť školy

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a školských akcií v súlade so školským zákonom, Dohovorom o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy.

2. Za povinnosť uvedenú v predchádzajúcom bode sú zodpovední všetci pedagogickí zamestnanci školy, ktorí:

- a) realizujú vyučovací proces,
- b) vykonávajú počas prestávok pedagogický dozor na chodbách,
- c) vykonávajú pedagogický dozor počas školských akcií rôzneho druhu (školské výlety, kurzy, exkurzie, kultúrne podujatia, športové podujatia a ďalšie školské akcie),
- d) vykonávajú pedagogický dozor počas záujmových krúžkov.

3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka).

4. Šikanovanie, resp. jeho náznaky, nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované. Pedagogický zamestnanec musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť a každej jeho obeť poskytnúť okamžitú pomoc. Je povinný ihneď túto skutočnosť oznámiť triednemu učiteľovi agresora a obeť, výchovnému poradcovi, prípadne vedeniu školy.

Čl. 6

Účastníci prevencie šikanovania

1. **vedenie školy** – dohliada na realizáciu celoškolskej stratégie proti šikanovaniu,
2. **výchovná poradkyňa** – koordinuje preventívne pôsobenie, eviduje potencionálnych agresorov a obeť, spolupracuje s triednymi učiteľmi, koordinátorom prevencie a CPPPaP,
3. **koordinátor prevencie** – pomáha zmierňovať možné príčiny agresie, sprostredkúva kontakty s poradenskými inštitúciami,
4. **triedny učiteľ** – buduje triedny kolektív na báze vzájomnej dôvery medzi ním, žiakmi a rodičmi,
5. **ostatní vyučujúci** – aktívne sa podieľajú na nesúhlasnom postoji voči prejavom šikanovania
6. **vychovávateľky ŠKD** – sledujú správanie detí v čase po vyučovaní a spolupracujú s rodičmi,
7. **vedúci záujmových útvarov** – vid' vychovávateľky,
8. **žiaci** – sledujú správanie v rámci triednych kolektívov a sú oboznámení so spôsobmi boja proti šikanovaniu
9. **rodičia** – sledujú správanie svojich detí a spolupracujú s učiteľmi,
10. **všetci zainteresovaní** – spolupracujú s poradnými organmi – Polícia, CPPPaP, CŠPPP, a pod.

Čl. 7

Priestupková a trestnoprávna zodpovednosť

1. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať skutkovú podstatu priestupkov v zmysle zákona č. 372/1990 Z.z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Ide predovšetkým o priestupky:

- a) **proti občianskemu spolunažívaniu,**
- b) **proti majetku.**

2. Zodpovedným za priestupky je ten, kto v čase spáchania priestupku dovŕšil pätnásť rok svojho veku. Ak v čase spáchania priestupku dovŕšil pätnásť rok a neprekročil osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „mladistvých“.

3. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať aj skutkovú podstatu trestných činov v zmysle zákona č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon. Ide najmä o trestný čin:

- *ohovárania,*
- *nebezpečného vyhrážania,*
- *ublíženia na zdraví,*
- *obmedzovania osobnej slobody,*
- *nátlaku,*
- *vydierania,*
- *lúpeže,*
- *hrubého nátlaku,*
- *krádeže,*
- *poškodzovania cudzej veci,*

➤ *k neoprávneného užívania cudzej veci.*

4. Páchatelom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchateľstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.
5. Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku. Žiaci, ktorí v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „mladistvých“.
6. Pedagogický zamestnanec školy, ktorý sa dozvie o prípade šikanovania a neprijme v tomto smere žiadne opatrenie, sa vystavuje riziku trestného postihu.
7. Konaním podľa predchádzajúceho bodu môže pedagogický zamestnanec napíňať i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak, že inému z nebanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uloženú mu podľa zákona.

Čl. 8

Postup v prípade zistenia šikanovania

V prípade, že v priestoroch budovy počas školského vyučovania a na školských akciách uvedených v čl. 5, bod 2, písm. c) sa zistí prípad šikanovania, je každý pedagogický i nepedagogický zamestnanec povinný nasledovne postupovať:

1. Zamestnanec, ktorý zistí šikanovanie, informuje o tejto skutočnosti triedneho učiteľa agresora a obeť (predtým si zistí meno a priezvisko žiakov a triedu, ktorú navštevujú), výchovného poradcu a člena vedenia školy.
 2. Triedni učitelia si na vyšetrenie prizvú daných žiakov, zamestnanca školy, ktorý skutočnosť oznámil a výchovného poradcu (pri zachovaní dôvernosti).
- O danom vyšetrení triedni učitelia spíšu zápis, pričom tento odovzdajú v jednom vyhotovení:
- a) zákonnému zástupcovi obeť a agresora,
 - b) výchovnému poradcovi,
 - c) jeden exemplár vložia do osobného spisu žiaka.

V zápise popíšu skutočnosť, vyjadrenia agresora a obeť a navrhnu opatrenia na riešenie.

3. Triedni učitelia agresora a obeť v spolupráci s výchovným poradcovi si pozvú na pohovor rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov (nie v jednom termíne, oddelene). Aj o tomto stretnutí spíšu zápis (pri zachovaní dôvernosti). K pohovoru prizvú aj člena vedenia školy.
4. Po písomnom uzavretí celého prípadu, zvážení návrhov na opatrenia, vyjadrení agresora a obeť, rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov riaditeľ školy rozhodne o ďalšom postupe v súlade so školským poriadkom školy, pracovným poriadkom školy, resp. zákonom č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon a zákonom č. 372/1990 Z. z. – Zákon SR o priestupkoch.
5. Nakoľko šikanovanie je závažným negatívnym spoločenským javom, celý prípad vyšetrenia šikanovania sa bude realizovať pri zachovaní dôvernosti až do vyriešenia daného prípadu. Týmto postupom nie je dotknutá informačná povinnosť školy.
6. V prípade, že tento negatívny jav zistí žiak školy, je povinný okamžite o tejto skutočnosti informovať svojho triedneho učiteľa, výchovného poradcu, v ich neprítomnosti člena vedenia školy.

Čl. 9

Metódy riešenia šikanovania

1. Pre vyšetrenie šikanovania žiakov v našej škole sa použijú tieto metódy:
 - ❖ zaistenie ochrany obetiam,

- ❖ rozhovor so žiakmi, ktorí na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou a agresormi,
- ❖ nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami - nikdy nekonfrontovať obeť a agresora,
- ❖ kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov,
- ❖ kontaktovanie špecializovaných inštitúcií (CPPPpP, diagnostické centrum, Polícia SR atď.) , kontakt zabezpečuje výchovný poradca., prípadne vedenie školy
- ❖ využitie anonymnej dotazníkovej metódy.
- ❖ pri výskyte skupinového násillia voči obeti sa použije tento postup:
 - okamžitá pomoc obeti,
 - dohoda riaditeľa školy s výchovným poradcom, triednymi učiteľmi a s ostatnými pedagogickými zamestnancami školy na postupe vyšetrovania,
 - vlastné vyšetrovanie,
 - zabránenie nožnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,
 - pokračujúca pomoc a podpora obeť,
 - nahlásenie prípadu polícii - rozhodne riaditeľ školy,
 - kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov - zabezpečia triedni učitelia,
 - kontaktovanie špecializovaných inštitúcií.
 -

Čl. 10

Opatrenia na riešenie situácie

V prípade, že sa vyskytne prípad šikanovania, sa použijú tieto opatrenia:

1. Opatrenia pre obeť:

- a) individuálna práca s obeťou,
- b) zvážiť možnosť odporučiť rodičom obeť vyhľadať odbornú starostlivosť (hlavne CPPPpP),
- c) zorganizovať skupinový intervenčný program školy v spolupráci s CPPPpP,
- d) zvýšiť informovanosť a poradenstvo pre rodičov žiakov.

2. Opatrenia voči agresorovi:

- a) individuálna práca s agresorom,
- b) možnosť odporučiť rodičom agresora spoluprácu s CPPPpP,
- c) zorganizovať skupinový program v spolupráci s CPPPpP,
- d) uloženie výchovných opatrení: napomenutie a pokarhanie triednym učiteľom, riaditeľom školy, podmienené vylúčenie,
- e) zníženie známky zo správania,
- f) zvýšiť informovanosť a poradenstvo pre rodičov žiakov.

3. Opatrenia v mimoriadnych prípadoch:

- a) odporučiť rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt v diagnostickom centre, prípadne do liečebno-výchovného sanatória,
- b) oznámiť prípad príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny - sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, v znení neskorších predpisov,
- c) oznámiť prípad príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestný (u maloletých).

Čl. 11

Spolupráca školy s rodičmi žiakov a ďalšími inštitúciami

1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka sú koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov, výchovný poradca, ale hlavne triedni učitelia povinní upozorniť rodičov žiakov, aby si všímali možné príznaky šikanovania a súčasne im ponúknut pomoc. Táto povinnosť platí tak pre rodinu obeť ako aj pre rodinu agresora.
2. Pri pohovore s rodičmi sú učitelia povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií.
3. Spoluprácu pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu zabezpečuje výchovný poradca, koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov a vedenie školy.
4. Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru PZ SR.
5. Riaditeľ školy je povinný bez zbytočného odkladu oznámiť orgánu sociálno-právnej ochrany skutočností, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.

Čl. 12

Všeobecné a záverečné ustanovenia

1. Základným preventívnym opatrením našej školy je princíp:
„Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“
2. Formy správania a konania uvedené v čl. 3 a čl. 4 tejto smernice nie sú v žiadnom prípade neškodným humorom a zábavou.
3. Úlohou vedenia školy, všetkých pedagogických a nepedagogických zamestnancov školy je vytvoriť pozitívnu klímu v škole, aby sa predchádzalo prejavom antisociálneho správania jednotlivcov alebo skupín žiakov.
4. Táto smernica je v súlade s pravidlami správania a konania žiakov vrátane sankcií za ich porušenie zapracovanými v školskom poriadku školy.
5. Výchovný poradca ako aj koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálnopatologických javov zapracujú ustanovenia tejto smernice do svojich plánov práce.
6. S touto smernicou budú oboznámení všetci zamestnanci základnej školy, čo potvrdia svojím podpisom na prezenčnej listine priloženej ku smernici.
7. S touto smernicou sú povinní oboznámiť žiakov školy všetci triedni učitelia a túto skutočnosť zapísať do preberaného učiva v časti „triednická hodina“.
8. Vedenie školy zabezpečí vzdelávanie v oblasti prevencie šikanovania najmä triednych učiteľov, koordinátorov prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov a výchovného poradcu.
9. S touto smernicou oboznámia rodičov, resp. zákonných zástupcov žiaka na rodičovských združeniach jednotlivých tried.
10. Táto smernica bude zverejnená na informačnej tabuli školy (pre žiakov), v zborovni školy (pre pedagogických a nepedagogických zamestnancov školy a triednych učiteľov) ako aj na internetovej stránke školy.
11. Smernica nadobúda účinnosť dňom 15.marca 2010 a platí na dobu neurčitú.

Mgr. Dušan ŠIMOV
riaditeľ ZŠsMŠ Halič